

ย้อนรอยวัน "สื่อ" ทางเลือกชายแดนใต้ ครั้งที่ 1

สิ่งที่รับทราบร่วมกันคือ สื่อมวลชนในประเทศไทยรายงานข่าวเพียงปรากฏการณ์ความรุนแรง แต่ไม่สามารถอธิบายถึงสาเหตุความขัดแย้งให้นำไปสู่ทางออกของสถานการณ์ได้ ขณะที่สื่อในพื้นที่รู้ปัญหาเชิงลึก เข้าถึงความรู้สึกชาวบ้าน บางครั้งการนำเสนอที่อาจสร้างผลกระทบทั้งต่อผู้ให้ข้อมูลและผู้เสนอข่าว นี่คือนโยบายใหญ่ประการหนึ่งในสำหรับคนทำงานสื่อสารในพื้นที่ความขัดแย้ง "ความปลอดภัยในการหาข่าว นำเสนอข่าวในพื้นที่ความขัดแย้งเป็นเรื่องที่ต้องระมัดระวัง เพราะคู่ขัดแย้งทั้งกลุ่มก่อการและฝ่ายรัฐมีกองกำลังติดอาวุธทั้งคู่" นายแซมซุ แยะเย็ง จากเครือข่ายสันกาลาคีรี หนึ่งในนักข่าวใหม่ของโรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้ ระบุ

“เครือข่ายสื่อภาคประชาสังคม” ซึ่งประกอบไปด้วยเครือข่าย/ภาคี 3 กลุ่มใหญ่ คือ (1) ภาควิชาการ: คณะวิทยาการสื่อสาร ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ สถาบันวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา สถาบันพระปกเกล้า ฯ (2) ภาคประชาสังคม: มูลนิธิศูนย์ทนายความมุสลิม เครือข่ายผู้หญิงภาคประชาสังคม อาสาสมัครสันติอาสาสมัครพิทักษ์ชีวิต เครือข่ายประมงพื้นบ้าน เครือข่ายเหยี่ยวยา เครือข่ายประชาชนเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ฯ และ (3) สื่อสาธารณะ: สื่อใหม่ อาทิ Peace Media group สำนักข่าวอามาน สำนักข่าวบุหงารายา นิวส์ เครือข่ายเยาวชนนักศึกษาเพื่อพิทักษ์เยาวชน (คพช.- Insouth) สื่อวิทยุ: วิทยุท้องถิ่น ร่วมด้วยช่วยกัน วิทยุ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เครือข่ายวิทยุชุมชนปัตตานี ยะลา นราธิวาส และเครือข่ายวิทยุชุมชนภาคภาษามลายู เครือข่ายช่างภาพชายแดนใต้ ฯ

เครือข่ายสื่อภาคประชาสังคมจำนวนหนึ่ง จึงริเริ่มผลักดันให้เกิด "วัน 'สื่อ' ทางเลือก" ให้เป็นสัญลักษณ์ของ 2 นัยยะ โดยนัยยะแรก เป็นการแสดงออกซึ่งการทำงานร่วมกันของเครือข่ายสื่อภาคประชาสังคมที่มีเป้าหมายสร้างพลังการต่อรองกับผู้ให้ความรุนแรงทุกฝ่าย และนัยยะที่สอง เป็นการรวมตัวกันของสื่อทางเลือก สื่อชุมชน และสื่อท้องถิ่นชายแดนใต้ และภาคประชาสังคมที่ใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการเคลื่อนไหวประเด็นทางสังคม ให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กระบวนการสื่อสารสาธารณะจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีต่อทุกฝ่าย ทั้งสองนัยยะนี้มีเป้าหมายประสงค์เพื่อเปลี่ยน และกำหนด "วาระการสื่อสารใหม่" ที่ปฏิเสธความรุนแรงทุกมิติและจากทุกฝ่ายที่ใช้ ถือเป็นอำนาจไม่เป็นธรรมในการกำหนดชะตากรรมของผู้คน ชุมชน และสังคมทั้งหมด ยังคาดหวังให้ "วัน 'สื่อ' ทางเลือก" นี้ ถูกจัดขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี เพื่อให้เป็นวันที่กลับมาทบทวนเป้าหมายการทำงาน เติบโตความรู้ และกลายเป็นพื้นที่หล่อหลอม สร้างแรงบันดาลใจสู่คนรุ่นใหม่เสริมเข้ามาในกระบวนการเคลื่อนไหวสังคมชายแดนใต้อย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ นับหนึ่งปีแรกจากวันที่ 13 มีนาคม 2554 ที่ผ่านมา และพัฒนาความเป็นไปได้อย่างมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่สัมพันธ์กัน

วันเดียวกันนี้ ยังได้เชิญ "แหล่งข่าว" ภาครัฐและทหาร ซึ่งคนที่มาร่วมงาน ได้แก่ นายภาณุ อุทัยรัตน์ รองปลัดกระทรวงมหาดไทย ปฏิบัติหน้าที่เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) พ.อ.บรรพต พูลเพียร โฆษกกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) ภาค 4 หน่วยเฉพาะกิจยะลา นราธิวาส ฯ เพื่อแนะนำ เปิดตัวสื่อทางเลือก/สื่อชุมชน และ "โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้" ที่เคลื่อนไหวในจังหวัดชายแดนใต้ให้มี "ที่ยืน" และ "ปรากฏตัวตน" ชัดเจนในการทำงานมากขึ้น

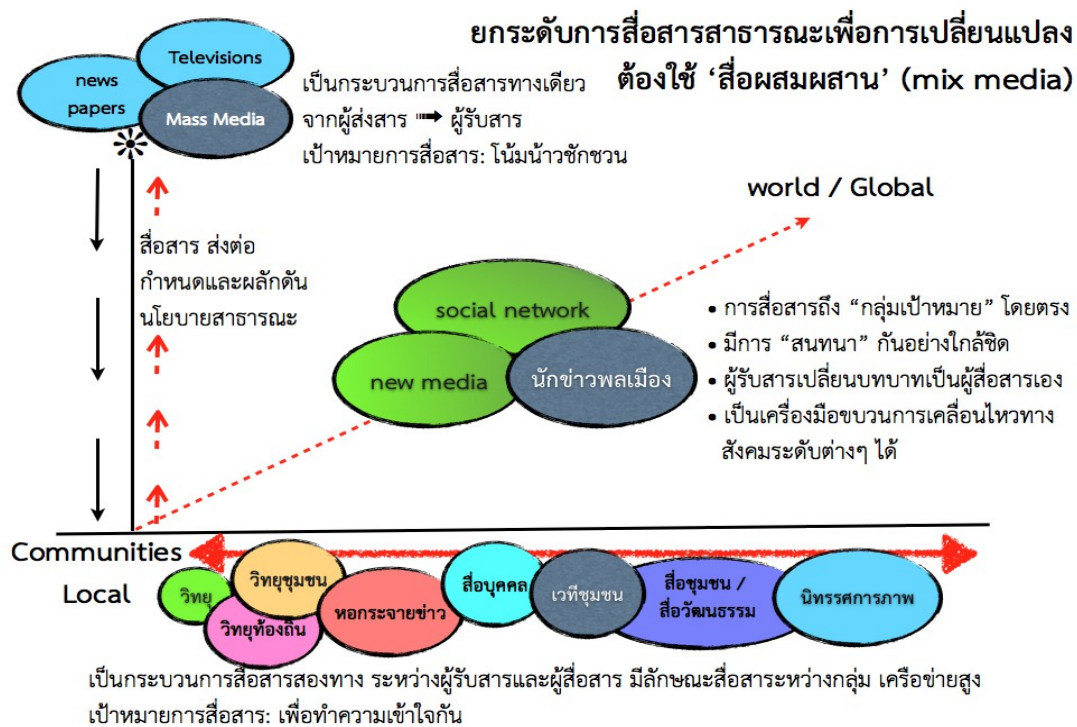
และเชิญ Mr.Froilan O. Gallardo นักเขียนและช่างภาพข่าว หนึ่งใน 20 คนของทีมก่อตั้งสำนักข่าวมินดา นิวส์ จากฟิลิปปินส์ ให้เล่าถึงบทเรียนของการสร้างพื้นที่ข่าวทางเลือกในเกาะมินดาเนา ซึ่งเป็นพื้นที่ขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกลางกับชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ "สิ่งที่สื่อทางเลือกอย่างมินดา นิวส์ ทำก็คือรายงานข่าวเชิงลึกเพื่อสะท้อนภาพ

โคกนาฏกรรมของมนุษย์ในพื้นที่แห่งนี้ต่อโลก และจับประเด็นข่าวที่ไม่ได้รับความสนใจให้ความสำคัญจากสื่อส่วนกลาง เช่น สภาพของผู้คนในค่ายอพยพ สถานภาพของผู้พลัดถิ่นภายในประเทศ เป็นต้น ที่สำคัญ คือการนำเสนอข่าวอย่างตรงไปตรงมาโดยเฉพาะกับกลุ่มผู้ก่อความรุนแรง กลุ่มติดอาวุธ ไม่ว่าจะผลของข่าวสารที่ทำไปนั้นจะเป็นผลดีหรือผลร้ายต่อฝ่ายใด นอกจากนี้ บทบาทของมินดา นิวส์ ยังสนับสนุนการสร้างนักข่าวจากชุมชนรากหญ้าอีกด้วย"

นอกจาก Mr.Gallardo แล้ว นายชูวิศ ฤกษ์ศิริสุข บรรณาธิการสำนักข่าวประชาไท ที่ใช้ new media ในการตั้งคำถามกับความไม่เป็นธรรมในการชุมนุมทางการเมืองและเรียกร้องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนผ่านสื่อทุกช่องทาง หลังการรัฐประหาร ปี 2549 ยังให้กำลังใจ "สำหรับผู้ที่มิถองในการเคลื่อนไหวในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และมาใช้สื่อใหม่เป็นช่องทางในการสื่อสาร ยอมรับว่าเสรีภาพในการสื่อสารนี้อาจเป็นการบั่นทอนแนวทางของตัวเองได้ แต่นั่นว่าสื่อทางเลือกอาจไม่ได้อยู่ภายใต้การขี้นำเสมอไป แต่หากมวลชนที่ต้องการจะสื่อสารเหล่านี้เป็นสิ่งที่สำคัญจริง การสื่อสารเหล่านี้จะขัดเกลาระบบการทางอุดมการณ์ให้แหลมคมขึ้น และจะไม่มีฝ่ายใดจะสามารถแอบอ้างไปใช้ประโยชน์ได้แต่ฝ่ายเดียว เนื่องจากธรรมชาติของกระบวนการเหล่านี้เป็นการเปิดพื้นที่ทางการเมือง" และย้ำว่า "การทำงานของสื่อใหม่ยังโดดเด่นผ่านการทำงานผ่านเครือข่ายและการทำงานข้ามเครือข่ายทำให้สื่อใหม่ใกล้ชิดกับมวลชนหรือผู้บริโคมมากกว่าสื่อกระแสหลักซึ่งเป็นจุดแข็งที่สื่อหลักไม่มี แต่การออกแบบการทำงานร่วมกับเครือข่ายถือเป็นเรื่องที่น่าสนใจมาก"

รวมทั้งตัวแทนจากศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ ถอดประสบการณ์การใช้สื่อผสมผสาน (mix media) ในการขับเคลื่อนเพื่อเปิดประเด็นทางการเมืองในพื้นที่ โดยเฉพาะการพูดเรื่อง "เขตปกครองพิเศษ" (Autonomy) ซึ่งเคยเป็นเรื่องต้องห้ามให้สามารถพูดได้ในที่สาธารณะ เพื่อนำไปสู่การออกแบบโครงสร้างการเมืองการปกครองใหม่ที่ให้ความยุติธรรมแก่ทุกคน และเสนอเป็นรูปแบบ "การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ" เรื่องนี้จำเป็นต้องทำความเข้าใจจนไปถึงการสร้างฉันทามติร่วมกัน

แนวคิดการใช้สื่อผสมผสานในการยกระดับการสื่อสารสาธารณะเพื่อการเปลี่ยนแปลง

แม้ตอนเริ่มต้นจะมาจากนักวิชาการสร้างความรู้ กำหนดประเด็นเคลื่อนไหว ชวนเครือข่ายภาคประชาสังคม 23 องค์กร จัดเวทีสาธารณะที่ดึงผู้คนจากหลายฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วม มีการทำแผนที่เครือข่ายสื่อสามจังหวัดภาคใต้ อันนำไปสู่การวางแผนเพื่อถ่ายทอดสดผ่านเว็บไซต์และวิทยุชุมชน (ทั้งภาษาไทยและภาษามลายู) ขณะเดียวกันก็มีนักข่าวพลเมืองคอยสื่อสารและสะท้อนความคิดเห็นของพลเมือง (คนในพื้นที่) ที่เกี่ยวข้องในประเด็นนี้ให้กลายเป็นการสื่อสารสองทางกับ "สังคมนอกจังหวัดชายแดนใต้" ทำให้เรื่อง "เขตปกครองพิเศษ" เป็น "วัตถุประสงค์ทางวาทกรรม" ที่หลายๆ ฝ่ายพูดถึง อ้างอิงถึง ตอบโต้ และต่อรอง กลายเป็นขบวนการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง จนเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ชวนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องมาคุยกันเรื่องนี้

แง่หนึ่ง เมื่อเราสามารถผลิตวัตถุประสงค์ทางวาทกรรม: อาทิ "นครปัตตานี" "เขตปกครองตนเอง (Autonomy)" รวมทั้ง "การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ" ไปได้ บวกกับการใช้สื่อประเภทต่างๆ ร่วมกันเปิดพื้นที่การสื่อสาร ก็จะทำให้ไปสู่ "พื้นที่ทางการเมืองที่ปลอดภัย" สร้างอำนาจการต่อรองแก่รัฐและกลุ่มก่อการให้เข้ามามีส่วนร่วมในการกระบวนการเจรจาทั้งในประเด็นโครงสร้างอำนาจและประเด็นอื่นๆ ได้ต่อไป

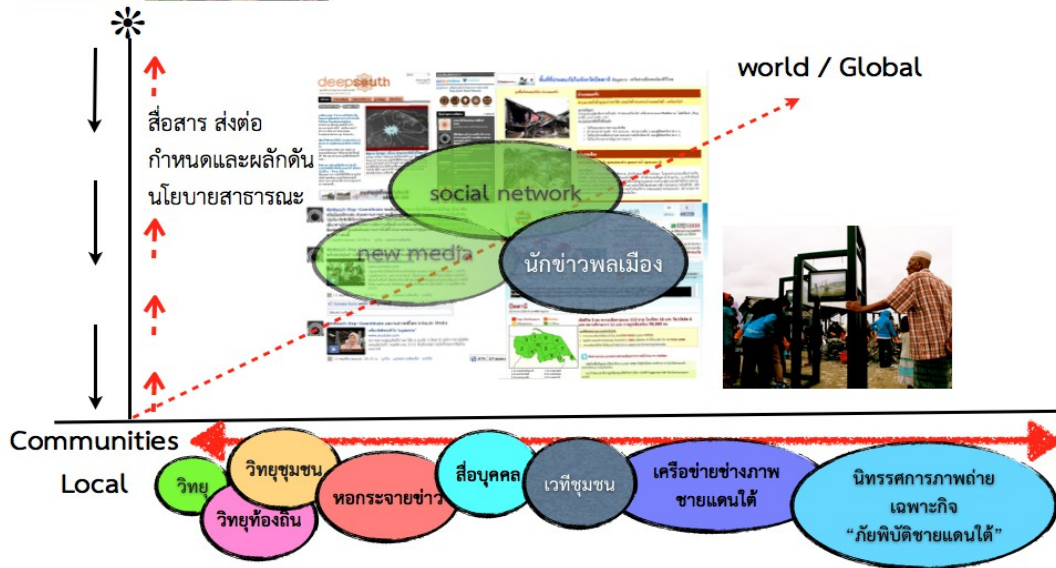
หรือกรณีสถานการณ์ภัยพิบัติ ปลายปี 2553 ก็เป็นตัวอย่างการเชื่อมโยงเครือข่ายสื่อชุมชนและสื่อมวลชนจากกรุงเทพฯ ภาคประชาสังคม และนักวิชาการ ช่วยกันเยียวยาและบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัยได้อย่างทันที่ และนำสู่การฟื้นฟูระยะยาวที่อยู่บนฐานความต้องการของชุมชน ซึ่งแน่นอนภายใต้สถานการณ์ภัยพิบัติซ้ำซ้อนเช่นนี้ ก็เกิดชุดวาทกรรมเล็กที่เรียกร้อย "การจัดการตัวเองของชุมชนในสถานการณ์ภัยพิบัติ" ขึ้นมาสอดคล้องกับชุดวาทกรรมใหญ่ "องค์กรท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ" ได้อย่างน่าสนใจ

หลังภัยพิบัติ:

- รายการเวทีสาธารณะ ThaiPBS
- นักข่าวส่วนกลางลงพื้นที่ รายงานข่าวเชิงลึกมากขึ้น

กรณีภัยพิบัติปลายปี 2553

อนึ่ง ในงานวันนี้นี้ยังได้เชิญชวนเครือข่ายต่างๆ นำเสนอเนื้อหาของแต่ละองค์กรมานำเสนอ เพื่อสร้าง "พื้นที่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน" ด้วย เช่น การจัดนิทรรศการของเครือข่ายช่างภาพชายแดนใต้ ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ (ศวชต.) หน่วยรณรงค์สันติภาพ (NaRa Peace) ของฉก.33 นราธิวาส รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนร่วมกับเครือข่ายสตรีภาคประชาสังคมเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ แดงข่าวผลการศึกษา "เพื่อผ่านพ้นความทุกข์ยากของผู้หญิงภายใต้สถานการณ์ความรุนแรง จังหะก้าวสร้างกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนใต้" เนื่องในโอกาสครบรอบ 100 ปี วันสตรีสากลด้วย

ภาพบรรยากาศงานวันสื่อทางเลือกชายแดนใต้ครั้งที่ 1

